

ГРОМАДСЬКИЙ НАГЛЯД ЗА СЕКТОРОМ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ У СФЕРІ ВІЙСЬКОВО-ТЕХНІЧНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА

Денис Олександрович СЕВОСТ'ЯНЕНКО,

*ад'юнкт штатний науково-організаційного
відділення Військового інституту Київського
національного університету імені Тараса Шевченка*

25 березня 2021 року Указом Президента України № 121/2021 введено в дію рішення Ради національної безпеки і оборони України від 25 березня 2021 року “Про Стратегію воєнної безпеки України”, а також затверджено Стратегію воєнної безпеки України.

Так, зазначена Стратегія зокрема передбачає, що у короткостроковій перспективі одним із головних завдань з реалізації державної політики у воєнній сфері, сфері оборони і військового будівництва є використання можливостей державно-приватного партнерства та військово-технічного співробітництва для вітчизняного і спільного з партнерами розроблення, виробництва й оснащення сил оборони сучасним озброєнням, військовою та спеціальною технікою, забезпечення засобами ураження, у тому числі безпілотними і роботизованими, вкладення довгострокових інвестицій у розвиток військової інфраструктури [1].

Варто зауважити, що військово-технічне співробітництво є диференційованим процесом співробітництва між державами та має такі складові: а) імпорт товарів, робіт та послуг оборонного призначення, б) експорт товарів, робіт та послуг оборонного призначення, в) науково-технічна, дослідно-конструкторська та технологічна кооперація між установами держав-партнерів, г) офсетна діяльність [2, с. 110-111]. Проте вочевидь, що в умовах воєнної загрози національній безпеці України складовими військово-технічного співробітництва, що потребують найбільшої уваги є саме імпорт товарів, робіт та послуг оборонного призначення, а також дослідно-конструкторська та технологічна кооперація, оскільки такі процеси надають змогу забезпечити Збройні сили, інші військові формування та правоохоронні органи сучасним високотехнологічним озброєнням та військовою технікою, а також розбудувати військову інфраструктуру, що суттєво посилює вітчизняний оборонний потенціал.

Водночас задля дотримання принципу транспарентності органи державної влади та суб'єкти господарювання, які своєю діяльністю реалізують таку складову військово-технічного співробітництва як імпорт товарів, робіт та послуг оборонного призначення, потребують демократичного цивільного контролю, зокрема громадського нагляду, оскільки від цього залежать питання обороноздатності країни, а також розмір видатків Державного бюджету.

Так, деякі інституції, які відповідно до Закону України “Про національну безпеку України” [3] входять до складу сектору безпеки і оборони та які водночас постановою Кабінету Міністрів України від 3 березня 2021 року № 363 “Питання оборонних закупівель” [4] визначаються державними замовниками у сфері оборони (фактично органами, що реалізують певні складові військово-

во-технічного співробітництва, оскільки стаття 3 Закону України “Про зовнішньоекономічну діяльність” [5] передбачає, що учасниками зовнішньоекономічної діяльності в Україні є, зокрема, державні замовники у сфері оборони), а також Головний орган у сфері планування оборонних закупівель (Міністерство з питань стратегічних галузей промисловості України) та Головний орган у сфері здійснення оборонних закупівель (Міністерство оборони України) відповідно до вимог Закону України “Про оборонні закупівлі” [6] повинні у межах своєї компетенції взаємодіяти з органами державної влади та громадськими організаціями щодо запобігання проявам корупції у сфері оборонних закупівель, інформувати громадськість про політику та правила здійснення оборонних закупівель з дотриманням вимог законодавства про державну таємницю, а також сприяти залученню громадськості до здійснення контролю у сфері оборонних закупівель відповідно до чинного законодавства з дотриманням вимог, встановлених законодавством про державну таємницю.

У зв'язку з цим Законом України “Про оборонні закупівлі” [6] та Порядком планування, формування, особливості розміщення, коригування оборонних закупівель, здійснення контролю та звітування про їх виконання, а також оприлюднення інформації про оборонні закупівлі, що затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 3 березня 2021 року № 363 “Питання оборонних закупівель” [7] встановлюються певні обов'язки щодо публічного звітування у сфері оборонних закупівель, які не завжди виконуються.

Так, дослідивши інформацію з відкритих джерел встановлено, що:

- на офіційному веб-сайті Міністерства з питань стратегічних галузей промисловості України не опубліковані Річні плани закупівель товарів, робіт і послуг оборонного призначення за якими державні замовники у сфері оборони здійснюють закупівлі. Опублікований лише Річний план на 2021 рік Міністерства оборони України [8]. Зазначене є порушенням вимог частини 5 статті 9 Закону України “Про оборонні закупівлі” [6];

- на офіційному веб-сайті Міністерства з питань стратегічних галузей промисловості не опубліковані щоквартальні звіти про виконання оборонних закупівель. Зазначене є порушенням вимог частини 3 статті 14 Закону України “Про оборонні закупівлі” [6];

- проаналізувавши офіційні веб сайти деяких державних замовників у сфері оборони (Національне антикорупційне бюро України, Міністерство оборони України, Державна прикордонна служба України) встановлено, що на них не опублікована інформація про загальний обсяг коштів державного бюджету, передбачених відповідному державному замовнику на закупівлю товарів, робіт і послуг оборонного призначення за закритими закупівлями, не опубліковані щоквартальні звіти з інформацією про обсяг використаних коштів державного бюджету, передбачених на закупівлю товарів, робіт і послуг оборонного призначення за закритими закупівлями, а також не опубліковані звіти з інформацією про загальний обсяг коштів державного бюджету, використаних на закупівлю товарів, робіт і послуг за закритими закупівлями. Зазначене є порушенням вимог частини 3 статті 15 Закону України “Про оборонні закупівлі” [6] (у разі якщо такі закупівлі передбачені у трирічному плані закупівель товарів, робіт і послуг оборонного призначення за закритими закупівлями).

З огляду на викладене, слід зауважити, що вказані факти невиконання вимог закону унеможливають реалізацію принципу прозорості на якому ґрунтується громадський нагляд як невід’ємна частина демократичного цивільного контролю та який полягає у повному розкритті фінансової інформації щодо функціонування сектору безпеки та оборони з дотриманням вимог законодавства, що регулює питання державної таємниці. Зазначені обставини суттєво ускладнюють процес здійснення досліджень питань оборонних закупівель, зокрема за імпортом, що потенційно може призвести до виникнення недовіри у громадянському суспільстві до окремих складових частин сектору безпеки і оборони.

Список використаних джерел:

1. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 25 березня 2021 року "Про Стратегію воєнної безпеки України": Указ Президента України від 25.03.2021. № 121/202. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/121/2021#Text>.
2. Севост'яненко Д.О. Військово-технічне співробітництво як невіддільна частина глобалізаційного розвитку людства. *Juris Europensis Scientia*. № 1. 2021. с. 103-112.
3. Про національну безпеку України: Закон України від 21.06.2018 № 2469-VIII. Дата оновлення: 16.07.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text>.
4. Питання оборонних закупівель: постанова Кабінету Міністрів України від 03.03.2021 № 363. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/363-2021-%D0%BF#Text>.
5. Про зовнішньоекономічну діяльність: Закон України від 16.04.1991 № № 959-XII. Дата оновлення: 30.06.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/959-12#Text>.
6. Про оборонні закупівлі: Закон України від 17.07.2020 № 808-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/808-20#Text>.
7. Порядок планування, формування, особливості розміщення, коригування оборонних закупівель, здійснення контролю та звітування про їх виконання, а також оприлюднення інформації про оборонні закупівлі: затв. Постановою Кабінету Міністрів України від 03.03.2021 № 363. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/363-2021-%D0%BF#n19>.
8. Веб-сторінка веб-сайту Міністерства з питань стратегічних галузей промисловості України URL: <https://mspu.gov.ua/oboronni-zakupivli/riczni-plani-zakupivel-tovariv-robit-ta-poslug-oboronno-go-priznachennya>.